

УДК 378.147:811.111

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-17

Н.М. ГАВРИЛЮК,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету*

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ СТУДЕНТАМ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Проаналізовано сучасні методики викладання іноземної мови для економічних спеціальностей, показано доцільність застосування цих методів у вищих навчальних закладах. Процес викладання англійської мови у нелінгвістичних вищих навчальних закладах має певні особливості, які пов'язані з різним початковим рівнем мовної підготовки першокурсників; кількістю годин на вивчення предмета; кількістю груп; низьким ентузіазмом до вивчення іноземної мови. Підкреслимо, що мотивація відіграє важливу роль у навчальному процесі, а її формування має бути одним із головних завдань навчального процесу студентів економічних спеціальностей. Мотивація визначає продуктивність навчальної діяльності і є її невід'ємною частиною. Практика довела, що якісну підготовку іноземних мов для економічних спеціальностей можна проводити за рахунок впровадження сучасних освітніх технологій, таких як: професійна підготовка, проектна методика, технологія закріплення та дистанційного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, навчальна та контрольна робота. Визначено, що якщо зміст предмета «Іноземна мова» орієнтований на спеціальність вільної економічної зони, ефективність навчальної програми може бути значно підвищена. Дослідження виявило, що використання технології інтерактивного навчання передбачає пошук допомоги у спілкуванні, включаючи когнітивне спілкування та конструктивістські методи навчання іноземної мови. Факти довели, що використання інноваційних методів навчання англійської мови та мультимедійних методів навчання може підвищити мотивацію студентів до вивчення іноземних мов, забезпечити доступ до нових альтернативних джерел інформації, розвивати самостійну психологічну діяльність, комунікативні навички, міжкультурні та професійні здібності.

Ключові слова: іношомовна освіта, мотивація навчання, інноваційні технології навчання, інформаційні технології, сучасні методи навчання.

Постановка наукової проблеми. На сьогодні англійська мова є основним інструментом міжнародного спілкування між науковими колами та бізнесом. Оволодіння ним як засобом комунікації – одна з вимог майбутніх економістів. Основною метою навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) є надання студентам навичок та вмінь користуватися іноземними мовами у повсякденному, діловому та професійному спілкуванні, повноцінно відповідати на виклики сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної літератури показує, що багато українських та зарубіжних фахівців досліджують, як запровадити інноваційні освітні технології в навчальний процес вищих економічних навчальних закладів, удосконалити методику викладання іноземних мов, підготувати спеціалістів.

Наприклад, на початку XXI століття були запроваджені різні аспекти інноваційних технологій навчання. У тому числі І. Дичківська, Г. Козлакова, В. Марингодов, А. Слободянюк та А. Щукін. Дослідженням інтерактивних методів навчання іноземної мови займалися також

Т. Мельникова, О. Пасічник та ін. Зокрема О. Пасічник вважає, що сучасна технологія навчання є засобом досягнення учнями самореалізації на основі технології веб-квесту в освітньому середовищі економічної освіти.

Особливої уваги заслуговують дослідження Т. Гончаренко, яка внесла в мотивацію вивчення іноземних мов як соціальну функцію навчання, а Н. Шпакова розкрила у своїй роботі формування мотивації вивчення іноземних мов і позитивне ставлення до студентської дисципліни.

Питання іноземної освіти у нелінгвістичних вищих навчальних закладах, у тому числі економічної освіти, завжди були наріжними.

Технічний професійний процес викладання англійської мови має певні особливості, які зумовлені різним початковим рівнем навчання англійської мови студентів, кількістю годин на вивчення предмета, кількістю груп.

Але найактуальнішою проблемою сьогодні є підвищення ентузіазму учнів економічних навчальних закладів до вивчення англійської мови. Важливим фактором у розв'язанні цієї проблеми є застосування сучасних інноваційних інформаційних технологій у навчанні студентів вищих технічних навчальних закладів, що зумовило вибір теми наших досліджень.

Вклад основного матеріалу. Освітня інновація – це створення, впровадження та поширення нових ідей, методів, технологій і методів, які спрямовані на оновлення, модернізацію та перетворення навчального процесу відповідно до вимог часу. Інформаційні технології стають незамінним інструментом у сучасному навчальному процесі, а також є одним із компонентів інноваційних методів навчання студентів іноземної мови.

Основними завданнями вчителів професійної англійської мови є забезпечення рівня іноземної мовної підготовки учнів відповідно до вимог національних стандартів освіти, навчання та розвиток учнів англійською мовою шляхом наукової, організаційної та методичної роботи.

У викладанні виникають такі проблеми, як низький ентузіазм і пасивний інтелект студентів у оволодінні іноземними мовами. Можливо, це пов'язано з математичним складом мислення студентів та низьким рівнем базових знань іноземної мови на момент вступу.

Крім того, увага студентів зосереджується на профільних предметах, іноземна мова вважається менш важливим предметом і не має жодного відношення до майбутньої професійної діяльності.

Мотивація відіграє важливу роль у процесі навчання. За словами С. Гончаренка, мотивація — це «стимули та мотиви, які спонукають людину до певної форми діяльності чи поведінки. Одна і та ж діяльність може виконуватися з різних причин. Завдання вчителя – виховати правильну мотивацію» [2, с. 217].

У процесі вивчення іноземної мови сьогодні дуже важливо з'ясувати, що цікавить учнів. Традиційна освіта спрощує здатність учнів розуміти іноземні мови, перешкоджає розумінню структури та функцій мови, робить їх пасивними одержувачами знань.

Якщо мотивація «іншомовних» предметів у мовній свободі є природною, то в економічних вищих навчальних закладах без реального мовного середовища штучна мотивація дуже потрібна. Метою вчителя є не лише ознайомлення учнів із темою заняття, а й створення умов для активізації пізнавальної діяльності, та їхнього інтересу.

Для досягнення та просування цієї мети вчителі повинні використовувати такі інструменти:

а) надавати інформацію та організувати студентські зустрічі з випускниками, які можуть довести, що вони не тільки володіють професійними знаннями, але й мають високий рівень володіння мовою, що дозволить їм для досягнення цієї мети;

б) створити середовище, де знання іноземної мови вважаються добре відомими, і сформувати у студентів розуміння реальної потреби вдосконалювати свої знання;

в) посилити самостійну роботу студентів, організувати їм участь у професійній конференції з використання іноземних мов.

Розрізняють зовнішню і внутрішню мотивацію. Внутрішньо залежить від внутрішнього середовища (вчитель, навчальна група, оточення), зовнішнє – через важливість інформації про країну мови, що вивчається, особливо відомостей про її культуру та історію; усвідомлення важливості мови для задоволення потреб. Учителі повинні розуміти потреби учнів і постійно підтримувати високий рівень мотивації навчання.

Існує кілька видів мотивації вивчення іноземної мови. Це може бути широка соціальна мотивація, пов'язана з почуттям громадянської відповідальності перед країною та сім'єю, навчанням як способом досягнення життєвих цілей. Другий вид зовнішньої мотивації – вузькоособистісна – визначає ставлення до оволодіння іноземною мовою як спосіб самоствердження, а іноді й спосіб досягнення особистого щастя та отримання кращої роботи. Для підтримки мотивації вчителі повинні чітко бачити можливі джерела мотивації:

- 1) усвідомлення та прийняття студентами соціальних потреб у вивченні іноземних мов;
- 2) формування у студентів особистісних потреб у вивченні іноземних мов.

Мотивація визначає продуктивність навчальної діяльності і є її невід'ємною частиною.

Переосмислення методів навчання та ефективнішого застосування нових методів навчання, таких як когнітивно-орієнтовані технології (розмовні методи навчання, семінари, дискусії, проблемне навчання, когнітивні карти, інструменти, навчання логіці тощо); Діяльнісно-орієнтовані технології (проектні методи, контекстне навчання, організаційно-діяльнісні ігри, комплексні (навчальні) завдання, імітаційне моделювання соціальних процесів тощо); особистісно-орієнтовані технології (інтерактивні та імітаційні ігри, розвиваючі тренінги тощо).

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, в якому учасники навчального процесу взаємодіють, щоб зрозуміти один одного та спільно розв'язувати навчальні проблеми.

Вибір методу залежить від багатьох умов: конкретних обставин змісту підручника, загального завдання підготовки майбутніх фахівців, часу, який учитель має вивчити предмет, особливостей учнів.

Без використання сучасних освітніх технологій неможливо забезпечити якісне мовне навчання учнів. Сучасні технології навчання іноземних мов у економічній освіті – це професійне навчання, проектні методи, ігрові технології, технології закріплення та дистанційного навчання, інформаційно-телекомунікаційні технології, використання іншомовної освіти та контроль комп'ютерних програм, створення презентацій, комп'ютерне середовище (форуми, блоги, електронна пошта), системи навчання, новітні технології тестування, а саме: створення комп'ютерної тестової бази контролю знань.

Вивчення іноземних мов шляхом інтеграції сучасних Інтернет-технологій у навчальний процес може покращити навички слухання та читання учнів, подолати мовні бар'єри, занурившись у мовне середовище, ознайомити учнів з онлайн-ресурсами, які надають багато цікавої та корисної інформації. Інформація може бути використана для вирішення поставлених вчителем завдань, стимулювання обговорення тем і дискусій іноземними мовами поза уроками, що в кінцевому підсумку призводить до підвищення мотивації до вивчення іноземних мов і подальших успіхів у професійній діяльності. У зв'язку зі стрімким розвитком науково-технічної бази та інформаційних технологій вимоги до викладачів все вище і вище. Використання сучасних Інтернет-технологій у навчальному процесі призвело не до заміни вчителів комп'ютерними системами, а до зміни ролей і функцій вчителів, до ускладнення навчання.

Використання комп'ютерних технологій для вивчення іноземних мов не тільки дає студентам нові джерела інформації, але й підвищує ефективність самостійної роботи (самостійної підготовки невеликих проектів про спілкування та їх презентації), відкриває нові можливості для творчості. Тому учні можуть вивчити більше матеріалів, ніж традиційне навчання, і показати свої справжні знання.

Використання технології інтерактивного навчання передбачає впровадження цього методу в вивченні іноземної мови.

Стиль спілкування. У навчанні англійської мови важливо виховувати комунікативну компетенцію учнів, в основі якої лежить компетенція, сформована на основі мовних знань і умінь.

На основі інтернет-технологій розрізняють синхронні та асинхронні зв'язки. Засоби синхронного спілкування – це інтернет-ресурси, які дозволяють спілкуватися в режимі реального часу (чат, відеочат, аудіочат). Асинхронна комунікація полягає в наданні інтернет-ресурсів (форумів, електронної пошти та аудіо, сайтів, блогів), які забезпечують обмін інформацією із затримкою в часі.

Як засіб навчання іноземної мови комунікативний підхід спрямований на розвиток і вдосконалення особистості, розкриває її резервні здібності та творчий потенціал, створює умови для ефективного вдосконалення процесу вищої освіти.

Його різноманітність полягає в пізнавальному комунікативному методі навчання. В її основі лежить принцип свідомості в процесі навчання. Відповідно до цього методу вивчення будь-якого мовного явища має базуватися на розумінні його походження та використання в мові. Пізнавальні комунікативні вправи мають привертати увагу учнів, стимулювати їх інтерес до подальшого навчання, навчати аналізу, порівнянню, узагальненню та виявленню взаємозв'язків.

Метод конструкції також дуже важливі у вивченні іноземних мов. Вона включає активне навчання учнів. Завдання вчителя не навчати, а сприяти навчальному процесу. Курс орієнтований на дію. Заохочуйте учнів до формування власних знань.

Основою методу конструкції є спрямування навчального процесу на дії, близькі до реаліїв професійної діяльності. Звісно, цей вид діяльності має здійснюватися за активної підтримки вчителів, особливо на початковому етапі, функція якого – моделювання реальної ситуації та врахування особливостей загального мовного рівня та рівня словникового запасу учнів. Безумовною позитивною рисою конструкційного підходу є те, що учні можуть наблизитися до реальних життєвих ситуацій, «пережити» їх іноземною мовою, бути готовими до спілкування англійською в подібних ситуаціях у майбутньому.

При виборі певних методів вчителі повинні дотримуватися певних стандартів і ставити цілі, яких необхідно досягти, а саме:

- 1) аналізувати мовні потреби студентів відповідно до обраної спеціальності;
- 2) звертати увагу на практичне використання мови;
- 3) звертати увагу на іншомовні матеріали та іноземні мови;
- 4) навчання студентів вести діалоги на професійні теми та розробляти власні проекти.

Ці цілі навчання необхідно досягати за допомогою різноманітних прийомів, та методів. Одним із найефективніших методів є спілкування, що дозволяє реалізувати такі форми роботи, як мозковий штурм, рольові ігри та створення проблемних ситуацій у процесі навчання. Мозковий штурм – це процес розв'язання проблем на основі стимулювання творчої діяльності, здатний виховувати дослідницькі здібності, творчі та комунікативні здібності, допомагати оволодіти навичками групової роботи.

Рольовий метод змушує учнів розв'язувати різноманітні задачі та допомагає сформулювати відповідний вид мовленнєвої діяльності. Методика створення проблемних ситуацій базується на прикладах із життя, залучаючи учнів до самостійного формування проблемних ситуацій та колективного пошуку рішень.

Зміст і технологія навчання іноземної мови повинні відповідати актуальним інтересам і потребам учнів, тобто відтворювати середовище, найбільш наближене до реального життя. Тому вчителі іноземних мов повинні проявляти більший інтерес до студентських спеціальностей і розуміти основні досягнення у суміжних галузях. Необхідно підтримувати зв'язок із професійними викладачами для визначення актуальних проблем майбутньої кар'єри студентів.

Система освіти не тільки готує майбутніх економістів до роботи в найближчому майбутньому, а й готує їх до тривалої роботи. Детальні умови та характер цієї діяльності передбачити важко. Тому відбір і демонстрація змісту освіти, особливо вивчення іноземної мови, повинні мати певну прогностичну функцію. Це означає, що вчителі з кожного предмета повинні позиціонувати себе та своїх учнів не лише у вузьких утилітарних ролях, а й у перспективі ефективного використання набутих знань, умінь і навичок у майбутній діяльності для виховання своїх здібностей та внутрішньої потреби. Постійне самонавчання, самоосвіта та самовдосконалення у всій активній трудовій діяльності.

Висновки. Формування технічної мотивації студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей є одним із головних завдань навчального процесу, а учні мають стати активними учасниками, а не пасивними об'єктами.

Завдяки використанню нових методів навчання студентів-економістів можна проводити якісне навчання іноземної мови: когнітивно-орієнтовані технології (розмовні методи навчання, семінари, дискусії, проблемне навчання, когнітивні карти, засоби та логічне на-

вчання тощо); діяльність-орієнтована технологія (проектні методи, ситуаційне навчання, ігри організаційної діяльності, комплексні завдання, імітаційне ігрове моделювання соціальних процесів тощо), особистісно-орієнтовані технології (інтерактивні та імітаційні ігри, розвиваючі тренінги тощо).

Використання мультимедійних засобів навчання для впровадження інноваційних методів навчання англійської мови дає змогу підвищити мотивацію студентів до вивчення іноземних мов, отримувати нові альтернативні джерела інформації, розвивати самостійну психологічну діяльність, покращувати творчу самореалізацію, виховувати комунікативні навички, міжкультурні та професійні здібності.

Тому ці технології допомагають якісно урізноманітнити курси, збагатити їх інформацією та урізноманітнити викладання, значно підвищити ефективність у фаховому змісті «іншомовних» предметів у вищих навчальних закладах економічних спеціальностях.

Методика викладання іноземних мов постійно оновлюється, тому попит на їх вивчення зростає. Оскільки одним із найефективніших методів є комунікація, то в її дослідженні ми бачимо перспективу подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Гаврилюк Н.М. Генезис психолого-педагогічного поняття «професійна ідентичність». *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2020. № 1 (19). С. 18–24.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Коломінова О.О., Роман С.В. Сучасні технології навчання англійської мови. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 40–47.
4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: навч.-метод. посіб. / за ред. О.І. Пометун. К.: А.С.К., 2004. 192 с.
5. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навчальний посібник. К.: ІНКОС, 2006. 248 с.
6. Ivanytska N., Dovhan I., Tymoshchuk N., Osaulchuk O., Havryliuk N. (2021). Assessment of Flipped Learning as an Innovative Method of Teaching English: A Case Study. *Arab World English Journal*. 12 (4). P. 476–486. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no4.31>

References

1. Havryliuk, N.M. (2020). *Henezys psykholoho-pedahohichnoho poniattia "profesiina identychnist"* [The genesis of the psychological and pedagogical concept of "professional identity"]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelii. Pedahohika ta psykholohiia. Pedahohichni nauky* [Bulletin of the Alfred Nobel University. Pedagogy and Psychology. Pedagogical sciences], no. 1 (19), pp. 18-24. (In Ukrainian).
2. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, Lybid Publ., 376 p. (In Ukrainian).
3. Kolominova, O.O., Roman, S.V. (2010). *Suchasni tekhnolohii navchannia anhliskoi movy* [A modern lesson. Interactive learning technologies]. *Inozemni movy* [Foreign languages], no. 2, pp. 40-47. (In Ukrainian).
4. Pometun, O.I., Pyrozhenko, L.V. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia* [A modern lesson. Interactive learning technologies]. Kyiv, A.S.K. Publ., 192 p. (In Ukrainian).
5. Tarnopolskyi, O.B. (2006). *Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity* [Methods of teaching foreign language speech activity in a higher language educational institution]. Kyi, INKOS Publ., 248 p. (In Ukrainian).
6. Ivanytska, N., Dovhan, I., Tymoshchuk, N., Osaulchuk, O. & Havryliuk, N. (2021). Assessment of Flipped Learning as an Innovative Method of Teaching English: A Case Study. *Arab World English Journal*, no. 12 (4). pp. 476-486. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no4.31>

VOCATIONAL EDUCATION, TEACHING ENGLISH TO STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES

Nataliia M. Havryliuk, Associate Professor of the Foreign Languages and Translation Department, Vinnytsia Institute of Trade and Economics SUTE

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6031-7777>

E-mail: ngavruluk774@gmail.com

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-17

Key words: foreign language education, learning motivation, innovative learning technologies, information technologies, modern teaching methods.

The article analyzes modern methods of teaching a foreign language for economic specialties, shows the feasibility of using these methods in higher education. The process of teaching English in non-linguistic higher education institutions has certain features that are related to the different initial level of language training of freshmen; the number of hours to study the subject; number of groups; low enthusiasm for learning a foreign language. We emphasize that motivation plays an important role in the educational process, and its formation should be one of the main tasks of the educational process of students of economic specialties. Motivation determines the productivity of educational activities and is an integral part of it. Practice has shown that high-quality training of foreign languages for economic specialties can be carried out through the introduction of modern educational technologies, such as: training, project methodology, technology of consolidation and distance learning, information and communication technologies, training and control work. It is determined that if the content of the subject «foreign language» is focused on the specialty of the free economic zone, the effectiveness of the curriculum can be significantly increased. The study found that the use of interactive learning technology involves seeking help in communication, including cognitive communication and constructivist methods of learning a foreign language. The evidence has shown that the use of innovative English teaching methods and multimedia teaching methods can increase students' motivation to learn foreign languages, provide access to new alternative sources of information, develop independent psychological activities, develop communication skills, intercultural and professional skills. The formation of technical motivation of students of higher educational institutions of economic specialties is one of the main tasks of the educational process, and students should become active participants, not passive objects.

The use of multimedia teaching aids to implement innovative methods of teaching English allows to increase students' motivation to learn foreign languages, obtain new alternative sources of information, develop independent psychological activities, improve creative self-realization, cultivate communication skills, intercultural and professional skills. Therefore, these technologies help to qualitatively diversify courses, enrich them with information and diversify teaching, significantly increase the effectiveness of the professional content of "foreign" subjects in higher education in economic specialties. Methods of teaching foreign languages are constantly updated, so the demand for their study is growing. Since one of the most effective methods is communication, we see the prospect of further studies in its research.

Одержано 17.02.2022.